

izključuje sleherne sledskih teženj, če zavestn vsemi narodi. Nad slecionalizma.

Enako se ne mora biti naš ideal up med obema spoloma.

v, sleherne sledi blokovd boja za bratstvo med socialističnega interna-

edanje družine, marveč vsemi ljudmi, tako tudi

Osnovno opazovanje bolnega otroka

Dr. Marij Avčič

Medicinska sestra na terenu mora biti večša osnovnega opazovanja bolnega otroka in mora poleg drugega obvladati tudi osnovne diagnoze in znake bolezni otrok. To trdimo, ker pač poznamo potrebe našega terena, ker zaupamo v znanje in prizadevnost medicinskih sester in pa ker nam je do blagodati naših otrok. Le-tem je nujno potrebno, da jih pravilno napotimo bodisi k zdravniku ali pravočasno v ustanovo.

Zaradi tega se nam zdi potrebno, da v našem listu seznanimo čim širši krog medicinskih sester z osnovnimi znaki bolezni, ki jih pri otrocih tako pogosto srečujemo zlasti na njihovem terenu dela.

Da lahko ugotovimo, da je otrok bolan, potem moramo vedeti, kakšen je, kadar je povsem zdrav. Iz razlike med opazovanji, ki so nas privedla do prepričanja, da je otrok zdrav, in med opazovanji, ki dajo misliti, da je otrok bolan, cenimo torej, koliko je otrok bolan: ali je samo »malo«, »srednje hudo«, »jako hudo« ali »smrtno« bolan, kakor se v takih primerih izražamo.

Vendar pa izid otrokove bolezni ni v kakem stalnem sorazmerju s stopnjo in potekom njegove bolezni: otroci namreč, ki so samo »laže« bolni, v začetku prav tako lahko umrjejo, kakor lahko ozdravijo »smrtno« bolni otroci. Potek bolezni in nje izvid je odvisen predvsem od otrokove odpornosti v borbi z boleznijo, nadalje od bistva in prirode bolezni same, zlasti pa od pričetka in načina ozdravljenja, ki sledi pravilni zdravniški razpoznavi. Razumljivo je, da je za potek bolezni in otrokovo usodo važna tudi otrokova vzrast, njegova prehranitev, življenjsko okolje, pa tudi zdravje ali bolehnost, ki jo je dobil po prirodi svojih staršev kot biološko doto. »Zdravljenje« bolezni same pa je zelo širok pojem, ki vključuje poleg nege in zdravil ter raznih zdravniških posegov in storitev tudi namestitvev bolnega otroka v nekem določenem okolju, ki je drugačno, kot ga potrebuje zdrav otrok. Torej je tako v zdravju kakor v bolezni važno otrokovo okolje. Tako »okolje« obsega vse od vremenskih razmer do postelje malega bolnika, od načina, kako mu strežemo in kako ga v bolezni hranimo, pa do njegovega duševnega počutja, tako v zavodu kakor v domači negi.

Bolezen se tudi pri otroku lahko konča z »ozdravljenjem«, z »zboljšanjem« ali s »smrtjo«. Kadar otrok po bolezni povsem ozdravi, takrat po njej raste in se razvija ter uspeva, kakor je rasel in se razvijal, preden je zbolel.

Bolezen lahko rast in razvoj otroka zaustavi za daljši ali krajši čas, manj hude bolezni pa otrokove rasti po navadi ne prizadenejo. Kadar se otrokova

bolezen konča z »izboljšanjem«, takrat mu večinoma pusti neke posledice, ki so več ali manj dolgotrajne in ki jih otrok le počasi preboli. Lahko pa bolezen postane tudi dolgotrajna, vendar se toliko omili, da sta rast in razvoj otroka v času bolezni vendarle možna, dasi sta bolj ali manj prizadeta. Tudi dolgotrajne bolezni se lahko pozdravijo ali pa vodijo v smrt.

Različne bolezni pri otrocih

Zdravje je skladno delovanje vsega našega telesa, skladno in med seboj uravnano delovanje njegovih organov, tkiv in celic. Pri otroku pa vsebuje pojem zdravja ne le skladno delovanje vsega njegovega telesa, temveč istočasno tudi še pravilno rast in neoviran razvoj. Torej je »zdravje« pri otroku drugačno kot zdravje pri odraslem, ki ne raste več in se ne razvija, temveč se le v svojih celicah in tkivih obnavlja. Zdravje torej je za otroka nujnejše in zanj večjega pomena. Organi odraslega so bolj samostojni kakor pa pri otroku, čigar telo je s svojimi sestavinami med seboj še močno povezano v enoto, ki tudi v bolezni deluje skladno in se vse otrokovo telo kot celota bori proti povzročitelju bolezni. Zaradi tega je tudi razumljivo, da pri otroku, ki je zbolel, dobimo znake bolezni tudi na organih in tkivih, ki sicer niso sama prvensko bolna, temveč prizadeta le toliko, kolikor se skupno s prvensko napadenimi in obolelimi organi in tkivi borijo proti povzročitelju bolezni. Pravimo, da se proti bolezni bori otrok kot celota in to tem bolj, čim manjši in mlajši je.

In ravno to osnovno načelo nas pri boleznih otroka lahko v marsičem premoti, ko skušamo otrokovo bolezen zdravniško razpoznati. Če tega pojava ne poznamo in če ne umemo presojati splošnih in posameznih bolezenskih znakov, le-te pa bistveno ločiti od onih, ki samo spremljajo osnovna bolezenska dogajanja, potem marsikdaj napravimo napačno zdravniško razpoznavo otrokove bolezni. Tak primer je n. pr. vnetje srednjega ušesa pri dojenčku, na katerega nas otrok včasih ne opozori s prijemanjem za uho in ob morebitni pregnojitvi bobniča tudi z gnojem v sluhovodu. Pač pa otrok bruha in ima drisko. Bruhanje in driska pa sta le soznak bolezni. Osnovna bolezen je vnetje srednjega ušesa. Lahko se zgodi, da se otroku stanje slabša, proces v srednjem ušesu preide na kost (v bradavičasti izrastek) ali pa se bliža možganskim mrenam in povzroči njihovo gnojno vnetje. Takrat je potrebna operacija. Bruhanje in driska prestaneta. Potrebno bi bilo torej zdraviti osnovno bolezen in vnetje srednjega ušesa, n. pr. s prerezom bobniča (paracentezo) in antibiotiki.

Slične pojave opazujemo tudi v drugih primerih, n. pr. pri pljučnicah dojenčkov. Otrok ima pri tem napeto veliko mečavo na glavi, če se krovne kosti še niso zarasle. Če hočemo glavo gibati v vratu navzpred in navzad, se nam mišičje vratu upira in otroka to gibanje boli (opistotonus), znak »trdega tilnika«. Pomislimo seveda na vnetje možganskih mren. Vendar bi bila osnovna napaka, če ne bi zdravili pljučnice, ki bi lahko zajemala čedalje večje predele pljuč, zmanjševala bi se dihalna površina, otrok bi se dušil. Ker je takih primerov ob bolnem otroku mnogo, je treba vedno najprej razpoznati osnovno bolezen in razvozlati soznake, ki jo spremljajo. Vzročno (etiološko) je treba zdraviti osnovno bolezen, soznake, ki so lahko jako nevšečni, pa je zdraviti simptomatično.

Bolezni so v raznih starostnih obdobjih otrok dokaj različne. Pri **novorojenčku** so najpogostnejše tiste, ki izvirajo iz motenega sožitja med materjo in

otrokom (simbioze) ter se kažejo v neuspevanju zaradi nezadostne prirodne ali nesmotrne umetne hranitve. Pogostne so tudi bolezni popka, zlasti njegove okužbe. Sicer prirodna zlatenica novorojenčka se lahko podaljša. Kožne bolezni, zlasti okužbe kože so jako pogostne. Opazujemo zaprtosti, bruhanje in črevesne katarje. Mnogo opazamo tudi nepravilnih razvitosti. Obdobje dojenčka je jako bogato najrazličnejših bolezni. Običajne nevšečnosti in bolezni, ki jih srečujemo, so: nahod, vnetja v žrelu, ki privedejo največkrat do vnetja srednjega ušesa in vnetja možganskih mren, potem najrazličnejše vrste pljučnic, pester izbor kožnih bolezni, bolezni na očeh, okostju, mišičju. V tem starostnem obdobju se pojavlja tudi še okužba s tuberkulozo.

Predšolsko starostno obdobje pozna zlasti tako imenovane »otroške« bolezni: norice, ošpice, oslovski kašelj, mumps, davico, škrlatinko. Poleg njih zasledimo še začetne oblike revmatičnih bolezni. Razen tega pogosto najdemo še okužbe s tuberkulozo. Pokažejo se tudi najrazličnejše druge bolezni, ki so bile morda v kali zasnovane že pri dojenčku in novorojenčku. To so zlasti presnovne in hormonalne bolezni. Pri malih otrocih v predšolskem starostnem obdobju so pogostne tudi najrazličnejše nesreče in poškodbe, zlasti opeklne in prometne nesreče.

Šolsko starostno obdobje pozna še »otroške« bolezni, za katerih prenos je življenje v šoli jako ugodno. Srečujemo tudi pogostne krvne bolezni, izražene revmatične bolezni in tuberkulozo. Mnogo je tudi še takih bolezni, ki sličejo boleznim odraslega v tem, da se omejujejo na posamezne organe, n. pr. srčne, ledvične, jetrne bolezni itd.

Zaradi tega opisujemo in opazujemo bolezni pri otrocih na več načinov: po starostnih obdobjih in po organih in organskih sistemih kakor tudi po vzrokih. Nekega strogo urejenega sistematskega opazovanja in opisovanja torej ne more biti. Govorimo: o boleznih novorojenčka, dojenčka, malega otroka, šolarja itd., prav tako o boleznih dihal, kože, prebavil, okostja, mišičja kakor tudi o nalezljivih boleznih, boleznih zaradi zajedavcev itd.

Opazovanje

Poznati moramo znake, po katerih presodimo in sklepamo, da je otrok bolan. To so: spremembe v splošnem počutju in vedenju otroka, vročina, spremembe dihanja, spremembe bila, spremembe v otrokovi teži in rasti, spremembe na koži, na sluznicah, bolečine in spremembe na otrokovih izmečkih.

1. Spremembe v splošnem počutju in vedenju otroka in njegovem zadržanju.

Če je bil otrok pred boleznijo živahen in je bil videti svež ter je kazal vse znake dobrega počutja, da se je povsod živahno udeleževal, da je bil neutrudljiv ter povsod in vedno po otroško prizadeven, vesel in razigran, postane v bolezni medel in uvel, ne zanima se več toliko za dogajanja okrog sebe, hitro se utruja ter pušča vnevar igro in vse, kar mu je prej bilo v največjo radost, in vse male opravke, v katerih je preživljal svoj dan; žalosten je in nič se mu prav ne ljubi. Če je prej jedel vse od kraja s tekom in veseljem, mu odslej tudi njegove najljubše jedi ne dišijo. Če je bil prej vljuden, mil in prikupen, lahko postane v bolezni žalosten, kričav, zadirčen, nepriljuden,

mračen in nasršen, kakršnega njegovo okolje ni vajeno. In tudi obratno: če je bil prej samozavesten, neukrotljiv in samostojen, je v bolezni nebogljen. Če je v zdravju hitro in odrezavo odgovarjal na vprašanja, je v bolezni lahko govorica zaspana, zmedena ali povsem nepravilna in nerazumljiva. Naš otrok je lahko v bolezni pri popolni zavesti, lahko je omotičen ali pa nezavesten. Lahko je povsem buden, lahko zaspan, vzdramljiv in tudi nevzdramljiv.

Skratka, glede na prirodo in resnost otrokove bolezni ter glede na otrokov značaj in njegovo telesno in duševno gradbo se lahko pri bolnem otroku pokažejo različne in različno močne spremembe v splošnem počutju in zadržanju. Le-te nas opozarjajo, da moramo za otrokovo bolezen iskati še naprej drugih znakov.

(Konec prihodnjic)

Dieti

A

Spoznanje o važno prodrlo v miselnost da več težko prepričati o če se že po kratkotraj prisotne subjektivne te izboljša apetit in podol pri drugih notranjih b subjektivno počutje, ki

stjo obolenja. V to skupino spadajo nekatera kronična ledvična obolenja. Opozoriti pa bi želel na sodobna načela prehrane ledvičnega bolnika tudi iz drugega razloga. Zato namreč, ker opustitev ustreznega dietnega režima v akutnem stadiju glomerulonefritisa le pre pogosto povzroči prehod v kronično — nikdar več ozdravljivo — obliko, ki se po krajšem ali daljšem obdobju konča s smrtjo zaradi pomanjkljive funkcije oziroma odpovedi — za življenje nenadomestljivega organa-ledvic.

Obravnaval bom dieto le tistih ledvičnih bolezni, kjer obolita istočasno obe ledvici. Ločimo jih na vnetna in degenerativna obolenja — torej na nefritise in nefroze. O tem, zakaj nastane pri enem človeku nefritis, pri drugem pa nefroza, odloča trenutni odziv z določeno okvaro prizadetega organizma (infekcijske bolezni, razni drugi infekti, dolgotrajna gnojenja itd.). V organizmu z normalnim načinom reagiranja bo nastal žariščni nefritis, ki sam po sebi — razen v izjemnih primerih — ne potrebuje nikakega dietnega zdravljenja. V primeru preobčutljivosti organizma (hiperergična reakcija) bo nastal akutni difuzni glomerulonefritis. Tako preobčutljivost najdemo pri ljudeh, ki so na neki infekt že senzibilizirani. Zato tudi se akutni glomerulonefritis pojavi 1—3 tedne po infektu — najčešče streptokokusnem — ki se pokaže običajno kot lakunarna angina. Začenja se navadno z raznimi subjektivnimi znaki, kot n. pr. z glavobolom, utrujenostjo, neješčnostjo, topimi bolečinami v ledvenem predelu itd. Bolnik ima edeme, ki so lokalizirani predvsem okrog oči, so topli in v jutranjih urah močnejše izraženi. Edemi nastanejo zaradi okvare in povečane propustnosti kapilar. Objektivno najlaže dokažemo to okvaro s pregledom

enjih

o n

ih prebavil je že toliko neru takega obolenja ni enja. Posebno velja to, e tudi ugodni vpliv na čine, se uredi prebava, ujnost dietnega režima le prav malo vpliva na